

Дуб М.М.

Забезпечення у реабілітації осіб з інвалідністю допоміжними пристосуваннями та технічними засобами в Закарпатській області

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна

Dub M.M.

Provision of rehabilitation aids and aids in the rehabilitation of persons with disabilities in the Zakarpattia region

Uzhhorod National University,
Uzhhorod, Ukraine

marjana.dub@uzhnu.edu.ua

Вступ

Реабілітація осіб з інвалідністю – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації і медичними виробами. Необхідно відзначити, що потужним інструментом в забезпеченні індивідуальної мобільності осіб з інвалідністю, підвищення їх незалежності, покращення функціональних можливостей та повернення їх до участі в повсякденній діяльності визначено технічні та інші засоби реабілітації [1,6,7].

Забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації гарантується низкою нормативно-правових актів. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321 «Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні та інші засоби реабілітації» особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші окремі категорії населення забезпечуються зокрема протезно-ортопедичними виробами, у тому числі ортопедичним взуттям, спеціальними засоби для самообслуговування та догляду, засобами для пересування, допоміжними засобами для особистої рухомості, переміщення та підйому, меблями та оснащенням, спеціальними засобами для орієнтування, спілкування та обміну інформацією [1–3]. Проте, значна частина пільгових категорій населення, позбавляється права в повному обсязі задовольнити потребу у технічних засобах реабілітації, відстрочується їх отримання та створюється черговість на їх отримання в органах соціального захисту та на протезно-ортопедичних підприємствах [5]. Прогалини у забезпеченні осіб з

інвалідністю допоміжними пристосуваннями та технічними засобами реабілітації суттєво погіршують можливості адаптації осіб з інвалідністю до суспільного життя. Зазначене обумовлює актуальність встановлення рівня забезпечення допоміжними пристосуваннями та технічними засобами реабілітації осіб з інвалідністю у Закарпатській області.

Мета дослідження: дослідити передумови та стан забезпечення допоміжними пристосуваннями та технічними засобами у реабілітації осіб з інвалідністю у Закарпатській області.

Матеріали та методи

Матеріалами дослідження стали нормативно-правові документи України та показники аналітико-інформаційного довідника медико-соціальної реабілітації осіб з інвалідністю [6]. Методи: системного аналізу, статистичний, графічний.

Результати дослідження та їх обговорення

За даними Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України та Пенсійного фонду України, кількість осіб з обмеженими фізичними можливостями, які потребують соціального захисту і визнані інвалідами у встановленому порядку в Закарпатській області, станом на 01.01.2020 року, складала 76354 осіб, серед яких 5994 осіб з інвалідністю I групи, 20323 – II групи та 42958 осіб – III групи інвалідності, 7079 – діти з інвалідністю до 18 років [4].

Результати аналізу показників рекомендацій із забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними пристосуваннями та технічними засобами реабілітації в Закарпатській області протягом 2017–2019 рр. дозволив встановити, що рівень їх забезпеченості мав тенденцію до зниження. Так, у результаті аналізу показників рекомендацій із забезпечення допоміжними засобами для ходьби (милиці, трости, опори, складні ролатори) встановлено, що частка таких рекомендацій серед осіб

з інвалідністю протягом 3 років (2017–2019 роки) зменшилась незначно з 41,94% у 2017 році до 40,81% у 2019 році. Так, у 2017 році вказані рекомендації визначені в індивідуальних програмах реабілітації в Закарпатській області для 570 (41,94%) осіб з інвалідністю, в 2018 році – 526 (44,50%) та 2019 році для 566 (40,81%) осіб з інвалідністю. Натомість частка забезпечення протезно-ортопедичними виробами (протези, ортези, ортопедичне взуття) за вказаний період збільшилась: такі рекомендації у 2017 році визначені в індивідуальних програмах реабілітації в Закарпатській області для 649 (47,76%) осіб

з інвалідністю, у 2018 – 584 (49,41%) та 2019 – 666 (48,02%) осіб з інвалідністю.

Аналіз показників рекомендацій щодо забезпечення індивідуальної мобільності осіб з інвалідністю з максимально можливим ступенем їхньої самостійності (отримання крісла колісного) дозволив встановити зменшення загальної кількості призначень в індивідуальних програмах реабілітації за досліджуваний період на 4,2%. Так, у 2017 році вони були визначені для 248, в 2018 – 187, у 2019 році – 238 осіб з інвалідністю. Дані представлені в таблиці та на рисунку 1.

Таблиця. Забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними пристосуваннями та ТЗР, визначені в ППР, у розрізі Закарпатської області за 2017-2019 рр.

Рік	Усього	допоміжними засобами для ходьби (милиці, трости, опори, складні ролятори)		протезно-ортопедичними виробами (протези, ортези, ортопедичне взуття)		сурдотехнікою		тифлотехнікою		засобами зв'язку (телефонами, мобільними телефонами, факсами)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
2017	1 359	570	41,94	649	47,76	102	7,51	24	1,77	14	1,03
2018	1 182	526	44,50	584	49,41	16	1,35	27	2,28	29	2,45
2019	1 387	566	40,81	666	48,02	65	4,69	11	0,79	79	5,70

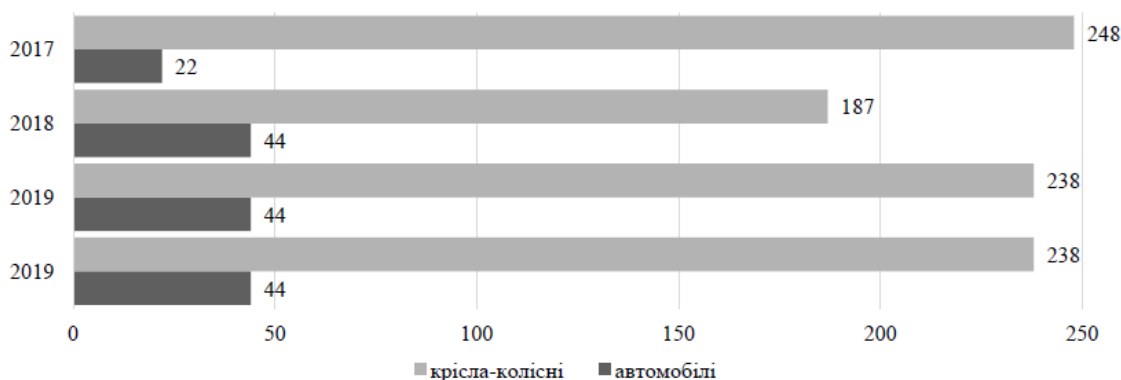

Рис. 1. Забезпечення з технічних засобів реабілітації, визначені в ППР осіб з інвалідністю, у розрізі Закарпатської області за 2017-2019 рр.

Окремо проаналізовані показники рекомендацій із забезпечення допоміжними пристосуваннями та технічними засобами реабілітації в залежності від важкості інвалідності. При аналізі встановлено, що за 2017–2019 рр. такі рекомендації, які визначені в індивідуальних програмах реабілітації для осіб з інвалідністю, майже не змінювалися: у 2017 році – 1 359 осіб з інвалідністю: 8,54% з I групою, 52,17% – II групою, 39,29% – з III групою; в 2018 – 1 182 осіб з інвалідністю: 8,97% з I групою, 49,92% – II групою, 41,12% – з III групою, у 2019 році – 1 387 осіб з інвалідністю: 7,14%

з I групою, 48,09% – II групою та 44,77% – з III групою інвалідності.

На рисунку 2 видно, що показники із забезпечення допоміжними засобами для ходьби (милиці, трости, опори, складні ролятори), визначені індивідуальних програмах реабілітації, у 2017–2019 роках відрізняються в залежності від важкості інвалідності. Так, у 2017–2019 роках відмічалось зниження частки у забезпеченні осіб з II групою на 15,3% (з 60,88% до 45,58%), а частка осіб за III групою зросла на 15,76% (з 29,65% до 45,41%), при цьому найбільші частки склали особи з другою групою

інвалідності. Ймовірно зростання частки у забезпеченні допоміжними засобами може бути пов'язане зі зменшенням зареєстрованої інвалідності серед громадян.

Детальний аналіз рекомендацій із забезпечення протезно-ортопедичними виробами (протези, ортези, ортопедичне взуття) дозволив встановити структуру рекомендацій за групами інвалідності. Так, структура вказаних рекомендацій у 2017 році представлена такими частками: 7,4% – для осіб з I групою (27,08% з I групою А, 72,92% з I групою Б), 47,15% – з II групою, 44,45% –

з III групою. У 2018 році структура майже не змінилась: 10,08% – для осіб з I групою (3,77% з I групою А та 96,23% з I групою Б), 48,86% та 41,06% – з II та III групами відповідно. У 2019 році досліджувана структура незначно змінилась зі зменшенням частки призначень для осіб з I групою інвалідності – 6,16% (14,63% з I групою А, 85,37% з I групою Б), 49,70% – з другою групою та несуттєвим збільшенням частки призначень для осіб з III групою інвалідності – 44,14%.

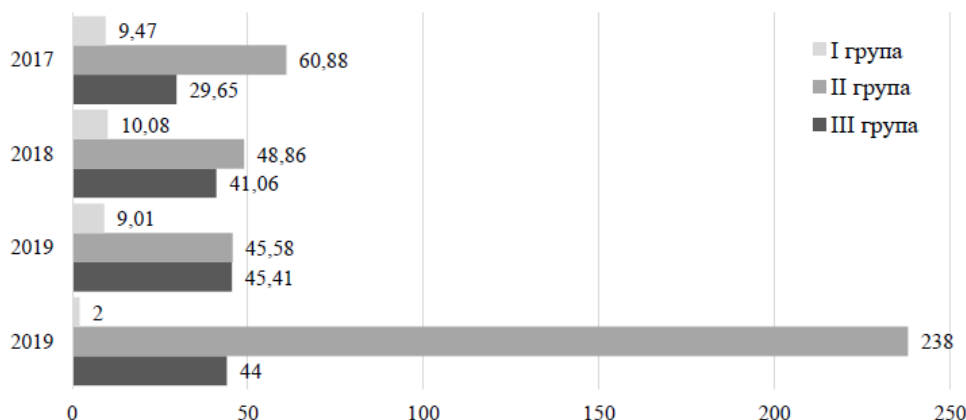

Рис. 2. Забезпечення допоміжними засобами для ходьби, визначені в ІПР осіб з інвалідністю, в залежності від важкості інвалідності у розрізі Закарпатської області за 2017–2019 рр.

При аналізі показників рекомендацій забезпечення технічними засобами реабілітації залежно від важкості інвалідності встановлено, що найбільша частка вказаних рекомендацій визначена в індивідуальних програмах реабілітації для осіб з першою групою інвалідності. У 2017 р. така частка склала 77,04% (34,13% з I групою А та 65,87% з I групою Б), у 2018 р. – 63,64% (23,81% з I групою А та 76,19% з I групою Б), у 2019 р. – 64,18% (26,52% з I групою А та 73,48% з I групою Б).

Структура рекомендацій на отримання крісла колісного залежно від важкості інвалідності схожа за частками. Встановлено, що на отримання крісел колісних визначені рекомендації в індивідуальних програмах реабілітації переважно для осіб з інвалідністю I групи: у 2017 році – 79,84%, у 2018 році – 72,19%, у 2019 році – 68,91%. Частка осіб з II групою інвалідності, які були забезпечені кріслами колісними з 2017 по 2019 рік збільшилася на 54,2% (з 20,16% до 31,09%) за рахунок зменшення частки осіб з інвалідністю з I групою.

Отже, загалом на підставі аналізу даних щодо показників забезпечення в індивідуальних програмах реабілітації допоміжними пристосуваннями та технічними засобами осіб з інвалідністю в Закарпатській області можна стверджувати про достатнє охоплення у забезпеченні допоміжними пристосуваннями та технічними засобами реабілітації, визначені в індивідуальних програмах осіб з інвалідністю в залежності від потреби та груп інвалідності. Однак не можна

простежити забезпеченість індивідуальної мобільності осіб з інвалідністю сучасними технічними засобами реабілітації через відсутність такої інформації.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому детальному вивченні співвідношення необхідних та фактично одержаних допоміжних пристосувань та технічних засобів реабілітації особами з інвалідністю (серед дорослих та дітей).

Висновки

В результаті проведеного аналізу показників рекомендацій із забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними пристосуваннями та технічними засобами реабілітації в Закарпатській області протягом 2017–2019 років можна зробити наступні висновки:

1. Виявлено зменшення загальної кількості призначень в індивідуальних програмах реабілітації у забезпеченні осіб з інвалідністю допоміжними засобами для ходьби та в отриманні крісла колісного.
2. Визначено зміни у забезпеченні технічними засобами реабілітації за важкістю інвалідності допоміжними засобами для ходьби: зниження частки осіб з II групою інвалідності на 15,3% та збільшення частки осіб з інвалідністю за III групою на 15,76%.
3. Встановлено, що на отримання крісел колісних визначені рекомендації в індивідуальних програмах

реабілітації переважно для осіб з I групою інвалідності: у 2017 році – 79,84%, у 2018 році – 72,19%, у 2019 році – 68,91%; частка осіб з II групою інвалідності, які були забезпечені кріслами колісними з 2017 по 2019 рік збільшилася на 54,2%.

4. Отримані результати аналізу показників забезпечення осіб із інвалідністю у реабілітації

допоміжними пристосуваннями і технічними засобами потребує більш детального вивчення співвідношення необхідних та фактично одержаних допоміжних пристосувань та технічних засобів реабілітації особами з інвалідністю (серед дорослих та дітей).

Література

1. Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page>. Назва з екрану.
2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення, переліку таких засобів" [Електронний ресурс] // Київ. 2012. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-%D0%BF/page>. Назва з екрану.
3. Салєєва А.Д. Особливості класифікації та призначення допоміжних засобів для рухомості особам з вадами та захворюваннями опорно-рухової системи. А. Д. Салєєва, В. В. Щетинін, О. Д. Чернишов, Т. Є. Кудрявцева, Т. М. Палуб, К. Я. Карпенко, Л. Р. Матвєєва. Ортопедия, травматология и протезирование. 2013;4: 93-98.
4. Соціальний захист населення України у 2019 році. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ. 2020. С.115.
5. Ціж Л.М. Актуальні проблеми забезпечення технічними засобами реабілітації осіб з інвалідністю в Україні. Вісник Запорізького національного університету. 2017;1:181-189.
6. Шевчук ВІ, Бєляєва НМ, Сторожук ЛО, Яворовенко ОБ, Куриленко ІВ, Семенюк МВ. Основні показники медико-соціальної реабілітації осіб з інвалідністю в Україні за 2019 рік: Аналітико-інформаційний довідник. Вінниця: ФОП Рогальська І.О.; 2020. 112 с.
7. World report on disability. World Health Organization 2011. Режим доступу: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182>.

References

1. Zakon Ukrainy "Pro reabilitatsiiu invalidiv v Ukraini" [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page>. Nazva z ekranu.
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Poriadku zabezpechennia tekhnichnymy ta inshymy zasobamy reabilitatsii osib z invalidnistiu, ditei z invalidnistiu ta inshykh okremykh katehorii naselennia, pereliku takykh zasobiv" [Elektronnyi resurs] // Kyiv. 2012. Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-%D0%BF/page>. Nazva z ekranu.
3. Salieieva A.D. Osoblyvosti klasyfikatsii ta pryznachennia dopomizhnykh zasobiv dlia rukhomosti osobam z vadamy ta zakhvoriuvanniamy oporno-rukhoivoi systemy. A. D. Salieieva, V. V. Shchetynin, O. D. Chernyshov, T. Ye. Kudriavtseva, T. M. Palub, K. Ya. Karpenko, L. R. Matveieva. Ortopediya, travmatologiya y protezyrovanye. 2013;4: 93-98.
4. Sotsialnyi zakhyst naselennia Ukrainy u 2019 rotsi. Statystychnyi zbinyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv. 2020. S.115.
5. Tsizh L. M. Aktualni problemy zabezpechennia tekhnichnymy zasobamy reabilitatsii osib z invalidnistiu v Ukraini. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. 2017;1:181-189.
6. Shevchuk VI, Beliaieva NM, Storozhuk LO, Yavorovenko OB, Kurylenko IV, Semeniuk MV. Osnovni pokaznyky medyko-sotsialnoi reabilitatsii osib z invalidnistiu v Ukraini za 2019 rik: Analityko-informatsiinyi dovidnyk. Vinnytsia: FOP Rohalska I.O.; 2020. 112 s.
7. World report on disability. World Health Organization 2011. Rezhym dostupu: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182>.

Дата надходження рукопису до редакції: 04.02.2022 р.

Мета дослідження: дослідити передумови та стан забезпечення допоміжними пристосуваннями та технічними засобами у реабілітації осіб із інвалідністю у Закарпатській області.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали нормативно-правові документи України та показники аналітико-інформаційного довідника медико-соціальної реабілітації осіб з інвалідністю. Методи: системного аналізу, статистичний, графічний.

Результати. Проведено аналіз показників рекомендацій із забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними пристосуваннями та технічними засобами в Закарпатській області в динаміці за 2017–2019 рр. Виявлено зменшення загальної кількості призначень в індивідуальних програмах реабілітації в отриманні крісла колісного на 4,2%, зниженні частки осіб з інвалідністю у забезпеченні допоміжними засобами для ходьби з II групою на 15,3%, зростання частки осіб з III групою на 15,76% та збільшення на 54,2% частки осіб з II групою інвалідності у забезпеченні кріслами колісними.

Висновки. Рівень забезпечення осіб із інвалідністю у реабілітації допоміжними пристосуваннями та технічними засобами у Закарпатській області за даними офіційних документів є достатнім, проте потребує більш детального вивчення співвідношення необхідних та фактично одержаних допоміжних пристосувань та технічних засобів реабілітації особами з інвалідністю (серед дорослих та дітей).

Ключові слова: технічні засоби реабілітації, допоміжні пристосування, особи з інвалідністю.

The aim of the work: to study the preconditions and the state of providing aids and technical means in the rehabilitation of persons with disabilities in the Transcarpathian region.

Materials and methods. The materials of the study were the legal documents of Ukraine and indicators of the analytical and information guide to medical and social rehabilitation of persons with disabilities. Methods: system analysis, statistical, graphical.

Results. The analysis of indicators of recommendations for providing persons with disabilities with aids and technical means in the Transcarpathian region in the dynamics of 2017–2019. providing aids for walking with group II by 15.3%, increasing the share of persons with group III by 15.76% and increasing by 54.2% the share of persons with group II disability in wheelchairs.

Conclusions. According to official documents, the level of provision of persons with disabilities in rehabilitation with aids and technical aids in Zakarpattia region is sufficient, but requires a more detailed study of the ratio of necessary and actually received aids and technical aids for rehabilitation of persons with disabilities (adults and children).

Key words: technical means of rehabilitation, aids, persons with disabilities.

Відомості про автора

Дуб Мар'яна Михайлівна – к. н. фіз. вих. і спорту, доцент кафедри наук про здоров'я факультету здоров'я та фізичного виховання, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; вул. Митна, 29, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.
marjana.dub@uzhnu.edu.ua.

